

Η ΛΑΪΚΗ ΠΑΝΗΓΥΡΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΣΥΜΕΩΝΟΣ ΕΙΣ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΝ

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓ. Ν. ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΙΔΟΥ

Εἰς Μεσολόγγιον τελεῖται ἐκ παραδόσεως λαϊκὴ πανήγυρις κατὰ τὴν Πεντηκοστὴν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, γνωστὴ εἰς τὴν περιοχὴν ὡς «πανηγύρι τ' Ἁι-Συμιου» ἐκ τῆς ὁμωνύμου μονῆς τοῦ Ἁγίου Συμεῶνος, κειμένης περὶ τὰ 6 χιλ. βορείως τῆς πόλεως παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Ζυγοῦ¹.

Χαρακτηριστικὸν στοιχεῖον τῆς ἐορτῆς ταύτης ἀποτελοῦν οἱ «ἀρματωμένοι» ἤτοι πανηγυρισταί, οἱ ὅποιοι μετέχουν αὐτῆς, συγκεκριημένοι εἰς «παρέγας»² (=ὀμάδας). Ἐκαστος τῶν ἀρματωμένων τούτων φέρει τὸ ἐκ παραδόσεως ἔνδυμα μὲ ἐξηρημένα ἐξ αὐτοῦ τὰ «ἄρματα», δηλ. ἀσημένιαν πανοπλίαν. Ἀρχηγὸς ἐκάστης «παρέγας» εἶναι τὸ ἀρχαιότερον μέλος αὐτῆς, τὸ ὁποῖον ἔχει ἤδη ἀρματωθῆ, δηλ. ἔχει μετὰσχει εἰς τὴν πανήγυριν, ἐπὶ περισσότερα ἔτη, καλεῖται δὲ «καπετάνιος» ἢ «μπουλουκτσῆς»³.

Ἐκ τῶν πρώτων φροντίδων εἰς ἐκάστην «παρέγαν», πλὴν τῆς ἐξευρέσεως τῶν ἀρμάτων (ἐνδυμασίας καὶ πανοπλίας), εἶναι καὶ ἡ ἐξασφάλισις τῆς «ζυγιάς», ἥτοι τῶν ὄργανοπαικτῶν⁴.

¹ Τὴν πανήγυριν ταύτην παρηκολούθησα κατὰ τὸ ἔτος 1964 (21-23 Ἰουνίου) πρὸς τὸν σκοπὸν κινηματογραφίσεως καὶ μελέτης αὐτῆς (βλ. Κ.Ε.Ε.Λ., ἀρ. εἰς. κινηματ. ταιν. 17, ἀρ. χειρ. 2889) ὡς ἐπιστημονικὸς συνεργάτης τοῦ διευθυντοῦ τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου (νῦν Κέντρον Ἑρεῦνης Ἑλληνικῆς Λαογραφίας) Καθηγητοῦ κ. Γ. Κ. Σπυριδάκη, ἐντὸς τῶν πλαισίων προγράμματος εἰδικῆς λαογραφικῆς ἐρεῦνης, ἐκτελουμένου ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ ὡς ἄνω Κέντρον διὰ τῆς οικονομικῆς χορηγίας τοῦ Βασιλικοῦ Ἰδρύματος Ἑρευνῶν (ΒΙΕ).

² Ὁ ὄμιλος οὗτος ἐκαλεῖτο παλαιότερον *μάγγα* (ἤ). (βλ. Π. Ἀβράμη [=Ἄνδρ. Καρκαβίτσα], Ἱστορικαὶ πανηγύρεις. Α' Ἁγιος Συμεών. Ἐφημ. «Τὸ Ἄστυ», 12 Ἰουνίου 1891).

³ λ. τουρκ. bölükcü (<bölük=ὄμιλος).

⁴ Ἡ ζυγιά, ὡς λαϊκὴ ὀρχήστρα, περιλαμβάνει τρία μέλη ἐξ ἀθιγγάνων. (βλ. Κ. Κώνστα Ἡ ζυγιά στὴ δυτικὴ Ρούμελη. Λαογρ. ΙΘ' (1960/61), σ. 325 κ.έ.). Εἰς τῶν ὄργανοπαικτῶν ἐκτελεῖ διὰ μικροῦ ζουρνᾶ τὴν μελωδίαν, ὁ δευτερός συνοδεύει τὸν πρῶτον ὁμοίως μὲ ζουρνᾶν, ἐκτελῶν τὸ ἰσοκράτημα εἰς τὴν τονικὴν τῆς κλίμακος εἰς ἣν ἀνήκει τὸ μέλος, ὁ δὲ τρίτος διὰ

Ὁ καταρτισμὸς τῶν ὁμάδων τούτων τῶν ἀρματωμένων λαμβάνει χώραν ἀμέσως μετὰ τὸ πέρασ τῆς θείας λειτουργίας, τὴν πρωίαν τῆς Πεντηκοστῆς. Κατὰ

Εἰκ. 1. Ἡ ἐνδυμασία τῶν ἀρματωμένων.

τὸ ἔθος ἐνδύεται¹ πρώτος ὁ ἀρχηγός, ὁ ὁποῖος κατόπιν ὑπὸ συνοδείαν τῆς μου-

τοῦ τυμπάνου, κοινῶς νεαουλιού, διατηρεῖ σταθερὸν καὶ ἔντονον, μὲ ποικίλας ἐναλλαγὰς, τὸν ρυθμὸν τοῦ μέλους. (Βλ. Σπ. Περιστέρη, Μουσικὴ ἀποστολὴ εἰς Αἰτωλίαν καὶ Ἀκαρνανίαν. Ἐπετ. Λαογρ. Ἄρχ., τόμ. ΙΓ'-ΙΔ' (1960-61), σ. 417).

¹ Τὴν ἐνδυμασίαν (εἰκ. 1) ἀποτελοῦν: ἡ σκούφια, τὸ πουκάμισο, ἡ φέριμελη, εἶδος κοντοῦ, χειριδωτοῦ γιλέκου, χρυσοποικίλτου (βλ. Π. Ζώρα, Κεντήματα καὶ κοσμήματα τῆς ἐλληνικῆς φορεσιᾶς, Ἀθήνα 1966, σ. 15), ὁ ντουλαμάς, βραχὺς μανδύας, ὅστις ἀντικατέστησε κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους τὴν παλαιὰν πολὺπτυχον λευκὴν φουστανέλλαν, οἱ σκάλιτς, οἱ σκαλτοδέτες καὶ τὰ τσαρούχια μὲ θύσανον (φούντα) ἔμπροσθεν. Ἐπὶ τῆς στολῆς ταύτης τοποθετοῦνται καταλλήλως: τὸ κιουστέκι, βαρὺ καὶ πολὺπλοκον κόσμημα, ἀποτελούμενον ἐκ λεπτῶν ἀλυσίδων μὲ ποικιλομόρφους πλάκας, διακεκοσμημένας διὰ τεχνητῶν πολυχρῶμων λίθων (βλ. Π. Ζώρα, ἔνθ' ἀν., σ. 20), οἱ ἀσημοσογιές (πρόκειται περὶ κιουστεκιού μέσης' βλ. Π. Ζώρα, ἔνθ' ἀν., σ. 20-21), τὸ σελλάχι, εἰς τὸ ὁποῖον τοποθετεῖται τὸ ἀσημοκούμπουρο (ὄπλον) καὶ τὸ χαρμπι (μικρὰ μάχαιρα) καὶ πολὺχρωμα μαντήλια. Ἀπὸ τοῦ ἀριστεροῦ μέρους τοῦ κορμοῦ ἐξαρτᾶται ἡ πάλλα, ἥτοι μακρὰ καὶ κυρτὴ σπάθη. (Βλ. λεπτομερῆ περιγραφὴν εἰς Κ. Κώνστα, Οἱ ἀρματωμένοι. Αἰτωλικά πανηγύρια. Νέα Ἐστία, τόμ. 59 (1955), σ. 807).

σικής τῆς ζυγιάς¹ μεταβαίνει κατὰ σειρὰν γειτνιασεως εἰς τὰς οἰκίας τῶν λοιπῶν μελῶν πρὸς παραλαβὴν των.

Εἰς τὰς ὁμάδας ταύτας προστίθενται καὶ παῖδες ἐνδεδυμένοι «φουστανέλλαν», οἵτινες μυοῦνται εἰς τὸν ἑορτασμὸν διὰ νὰ τὸν συνεχίσουν ἀργότερον, μετὰ τὴν ἐνηλικίωσίν των.

Ἡ ὁμάς (παρέγα), ἀφοῦ οὕτω συγκροτηθῆ, παρελαύνει εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως (εἰκ. 2), ἐπισκέπτεται τὰ «μαγαζιά» (=οὔζοπωλεῖα) ἔνθα προσφέρεται εἰς

Εἰκ. 2. Ἡ παρέλασις ὁμάδος τῶν ἀρματωμένων.

τὰ μέλη ποτόν τι, τὴν μεσημβριάν δὲ λαμβάνει χώραν συνεστίασις (εἰκ. 3). Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ τριημέρου ἑορτασμοῦ τὰ μέλη τῆς «παρέγας» δὲν ἀποχωρίζονται ἀλλήλων.

Ἡ κυρίως πανήγυρις, ὡς παρηκολουθήσαμεν αὐτήν, ἤρχισε περὶ τὴν 6^{ην} ἀπογευματινὴν τῆς Κυριακῆς τῆς Πεντηκοστῆς εἰς τὸν χώρον πρὸ τοῦ Μητροπολιτικοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Σπυριδῶνος διὰ τῆς συγκεντρώσεως πρῶτον ἐνταῦθα, καθ' ὁμάδας, πανηγυριστῶν ἐφίππων, φερόντων ἐπὶ τῆς ράχους μεγάλας λαμπάδας ἐκ κηροῦ, ὡς «ταξίματα» πρὸς τὸν ἅγιον Συμεῶνα (εἰκ. 4), εἶτα διὰ τῆς προσελεύσεως καὶ τῶν ὡς ἄνω ὁμάδων τῶν ἀρματωμένων.

¹ Ὑπὸ τῆς ζυγιάς ἐκτελεῖται εἰδικὴ μελωδία ἢ λεγομένη «μπατονάδα». (Βλ. Κ.Ε.Ε.Λ. χειρ. ἀρ. 2889, σελ. 27 (συλλ. Γ. Ν. Αἰκατερινίδου, Μεσολόγγι 1964), ἀρ. εἰς. μουσ. 10639 (ταιν. 774Α1). Βλ. καὶ χειρ. ἀρ. 2728Α, σ. 6 (συλλ. Θ. Γεωργοπούλου, περιοχὴ Μεσολογγίου, 1961) ἀρ. εἰς. μουσ. 6611 (ταιν. 426Α10).

3. Ἡ συνεστίασις ομάδος τῶν ἀρματομένων.

Εἰκ. 4. Συγκέντρωσις τῶν πανηγυριστῶν πρὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγ. Σπυριδωνος.

Μετά τὴν περάτωσιν τῆς συγκεντρώσεως ταύτης ἐγένετο ὑπὸ τοὺς ἤχους τῆς ζυγιάς, ἡ ὁποία ἐξετέλει εἰδικήν, ὡς κατωτέρω, μελωδίαν¹, ἡ ἐκκίνησις ἐκ τοῦ σημείου τούτου πομπῆς, τῆς ὁποίας προηγεῖτο σηματοφόρος ἔφιππος, εἶποντο δ' ἐπίσης ἔφιπποι, φερές καὶ ὁ Δήμαρχος Μεσολογγίου, εἶτα δὲ οἱ ἔφιπποι πανηγυρισταί, οἱ ἀρματωμένοι καὶ ἄλλο πλῆθος. Ἡ πομπὴ αὕτη κατηυθύνθη πρῶτον εἰς τὸ ἡρώων τῆς πόλεως ὅπου ἐψάλη ἐπισήμως ἐπιμνημόσυνος δέησις, ἐκεῖθεν δὲ κατόπιν ἠκο-

Εἰκ. 5. Ἡ μονὴ τοῦ Ἁγ. Συμεῶνος.

λούθησε τὴν ὁδὸν πρὸς τὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Συμεῶνος (εἰκ. 5). Μετὰ τὴν ἀφίξιν ἐνταῦθα ἐγένετο προσευχὴ καὶ προσκύνησις εἰς τὸν ναόν, ἀκολούθως δὲ αἱ ὀμάδες τῶν ἐφίππων καὶ τῶν ἀρματωμένων, ἀφοῦ κατέλαβον τὸν ὠρισμένον δι' ἐκάστην χῶρον, ἐπεδόθησαν εἰς ὀλονύκτιον εὐωχίαν μετ' ᾠσμάτων καὶ χορῶν.

Τὴν πρωΐαν τῆς Δευτέρας, ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, μετὰ τὴν ἐκ τῆς θείας λειτουργίας ἀπόλυσιν, ἐψάλη εἰς παρακείμενον μνημεῖον, τὸν «Μεγάλον Σταυρόν», ἐπιμνημόσυνος δέησις, εἶτα δὲ συνεχίσθη ἡ διασκέδασις μέχρι τῶν ἀπογευματινῶν ὥρων ὅτε ἤρχισεν ἡ ἐπιστροφὴ εἰς Μεσολόγγιον.

¹ Βλ. Κ.Ε.Ε.Λ., χειρ. ἀρ. 2889, ἐνθ. ἀν., σ. 28, ἀρ. εἰσ. μουσ. 10640, ἀρ. ταιν. 744Α2. (Ἡ δημοσιευομένη κατωτ. (σ. 186) μουσικὴ καταγραφὴ ἐγένετο ὑπὸ τοῦ συντ. μουσ. κ. Σπ. Περιστέρη). Βλ. καὶ χειρ. ἀρ. 2319, σ. 15 (ἠχογράφ. ἐν Κ.Ε.Ε.Λ.) ἀρ. εἰσ. μουσ. 4195, ταιν. 260Α5, καὶ χειρ. ἀρ. 2728, ἐνθ' ἀν., σ. 10, ἀρ. εἰσ. μουσ. 6623, ταιν. 427Β3.

♩. ∞ 100

tr

tr

5

3

tr (1)

tr

5

3

¹ Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὁ ὀργανοπαίκτης ἐκτελεῖ τὸ *ταξιμ*. Ἡ λέξις εἶναι τουρκική, ἀνήκουσα εἰς τὴν μουσικὴν λαϊκὴν ὀρολογίαν. Μὲ τὸν ὄρον τοῦτον νοοῦνται αἱ ὀργανικαὶ μελωδίαὶ ἐλευθέρου ρυθμοῦ. Μετὰ τοῦτο ὁ ὀργανοπαίκτης ἐπανάρχεται εἰς τὴν ρυθμικὴν μελωδίαν καὶ τελειώνει ὡς ἀνωτέρω.

Εἰς τὴν εἴσοδον τῆς πόλεως παρὰ τὰ παλαιὰ τεῖχη πλῆθος ἐκ τοῦ λαοῦ ὑπεδέχθη τοὺς πανηγυριστάς, οἵτινες ἐπροχώρουν διὰ μικρῶν χορευτικῶν βημάτων, τῇ συνοδείᾳ τῆς ζυγιάς, πρὸς τὸν Μητροπολιτικὸν ναὸν ἔνθα ἀπέθεσαν τὴν σημαίαν. Ἀκολουθῶς διαχωρισθέντες οὗτοι εἰς τὰς ἐπὶ μέρους ὀμάδας, συνεχισαν τὴν εὐοχίαν καθ' ὅλην τὴν νύκτα μὲ χαρακτηριστικὸν στοιχεῖον αὐτῆς τὸν ἐκτελεσθέντα κατὰ τὰς πρώτας ὥρας μετὰ μεσονύκτιον (τῆς Δευτέρας πρὸς Τρίτην) μιμικὸν χορὸν, ὃ ὁποῖος καλεῖται «χορὸς τοῦ πεθαμένου».

Εἰς τὸν χορὸν τοῦτον παριστᾶται φόνος ἀρματωμένου ὑπὸ ἐτέρου συντρόφου του, εἶτα δὲ διὰ μεταμελείας τοῦ φονέως καὶ θρήνου αὐτοῦ ὡς καὶ διὰ ραντισμοῦ τοῦ νεκροῦ δι' ὕδατος ἀνάστασις αὐτοῦ.

Τὴν ἐπαύριον Τρίτην, μετὰ μεσημβρίαν, πλῆθος λαοῦ μεθ' ὀμάδος ἀρματωμένων διεπεραιώθη ἐπὶ λέμβων εἰς τὴν παρακειμένην τῆς πόλεως τοῦ Μεσολογγίου νησίδα Κλείσοβαν ἔνθα ἐτελέσθη μνημόσυνον ὑπὲρ τῶν πεσόντων ὑπερασπιστῶν αὐτῆς τὸν Μάρτιον 1826¹, ἐγένετο δὲ καὶ ἐνταῦθα παράστασις τοῦ χοροῦ τοῦ πεθαμένου. Ἡ πανήγυρις, συνεχισθεῖσα ἀκολούθως εἰς Μεσολόγγιον, ἔληξε κατὰ τὸ μεσονύκτιον τῆς Τρίτης πρὸς τὴν Τετάρτην. Παλαιότερον ἐτελοῦντο σκοπευτικοὶ καὶ ἄλλοι ἀγῶνες, οἱ ὁποῖοι σήμερον ἔχουν ἐγκαταλειφθῆ².

Εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην προσέρχονται οὐ μόνον ἐκ τοῦ Μεσολογγίου ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς γειτονικῆς περιοχῆς, πρὸς δὲ καὶ ἐξ ἀπομακρυσμένων τόπων ὅπου εἰρήσκονται ἐγκατεστημένοι Μεσολογγῖται. Χαρακτηριστικὴ περὶ τούτου εἶναι ἡ εὐχὴ «καλὸ Ἄι-Συμιὸ νά ἴχωμε», δηλωτικὴ τῆς γενικωτέρας ἀναγνωρίσεως τὴν ὁποίαν ἔχει εἰς τὸν λαὸν ἢ ἐν λόγῳ ἑορτῆ.

Ἐκ τῶν χορῶν ὃ περισσότερον ἐκτελούμενος εἶναι ὁ τσάμικος, πρὸς δέ, χάριν παιδιᾶς, καὶ ὁ μιμητικὸς «πῶς τὸ τρίβουν τὸ πιπέρι...».

Ὡς ἐπιτραπέζιον ἕσμα τραγουδεῖται τὸ ἑξῆς:

*Πάλε καλὲς ἀντάμωσες, πάλε ν' ἀνταμωθοῦμε,
σὸν Ἄι Συμιὸ σὸν πλάτανο καὶ σὴν κρούα βρουσοῦλα,
πού ἔχουν οἱ κλέφτες γιόρτασμα, ἔχουνε πανηγύρι,
ἔχουν ἀρνιά καὶ ψένουνε, κριάρια σουβλισμένα,
ἔχουν κ' ἕνα καλὸ κρασί³.*

¹ Τὴν 25 Μαρτίου 1826 οἱ ὀλίγοι ὑπερασπισταὶ τῆς νήσου ἀντιμετώπισαν ἐπιτυχῶς ἐπιθέσειν 3000 Ἀράβων μὲ ἀποτέλεσμα τὸν φόνον 1000 ἐξ αὐτῶν καὶ τὴν ἄτακτον ὑποχώρησιν τῶν λοιπῶν. (βλ. Σπ. Τρικούπη, Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Ἔκδ. Γ', τόμ. 3ος, ἐν Ἀθήναις 1888, σ. 254-255).

² βλ. εἰς ἐφημ. «Ἑλληνικὰ Χρονικά» Μεσολογγίου, τῆς 6 Ἰουνίου 1859.

³ βλ. Κ.Ε.Ε.Α. χειρ., ἀρ. 2889, ἐνθ' ἄν., σελ. 19. Πρβλ. καὶ χειρ. ἀρ. 1768, σ. 130. (Συλλ. Δ. Πετροπούλου, Μεσολόγγι 1952).

Ὁ πολήμερος ἑορτασμός οὗτος εἶναι γνωστός, ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω, ὡς *πανηγύρι τ' Ἀι-Συμοῦ* ἐκ τῆς Μονῆς ἐνταῦθα τοῦ Ἁγίου Συμεῶνος τοῦ Θεοδόχου.

Ἡ Μονὴ αὕτη (εἰκ. 5), διαλελυμένη ἀπὸ πολλοῦ¹, ὑποστηρίζεται ὅτι ἰδρῦθη τὸ ἔτος 1740². Αὕτη ἀπετέλει κατὰ τοὺς χρόνους πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως καταφύγιον τῶν ἀρματολῶν καὶ κλεφτῶν τῆς περιοχῆς τοῦ Ζυγοῦ, οἱ ὁποῖοι εὑρισκον ἐνταῦθα πρόθυμον φιλοξενίαν³.

Ἡ ἐν λόγῳ Μονὴ συνεδέθη στενῶς πρὸς τὸ ἱστορικὸν γεγονός, τῷ 1826, τῆς ἐξόδου τῆς πολιορκουμένης ὑπὸ τῶν Τούρκων φρουρᾶς τοῦ Μεσολογγίου. Ὡς εἶναι γνωστόν, ὅτε ἐθεωρήθη ὅτι ἦτο ἀδύνατος πλεόν ἢ ἄμυνα τῆς πόλεως, ἀπεφασίσθη δ' ἡ ἐπιχείρησις ἐξόδου τῶν πολιορκουμένων διὰ μέσου τῶν ἐχθρικῶν γραμμῶν τὴν νύκτα τῆς 10 Ἀπριλίου, εἶχε γίνεαι συνεννόησις προηγουμένως μετὰ τῶν εἰς Δερβέκιστα ὄπλαρχηγῶν, ὅπως οὗτοι ἐπιτιθέμενοι ἔξωθεν κατὰ τῶν Τούρκων διευκολύνουν τὴν ἐξοδον, ἢ ὁποία θὰ ἐπεχειρεῖτο, ὅτε θὰ ἐρρίπτετο πυροβολισμός ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ Ζυγοῦ πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ἁγίου Συμεῶνος⁴.

Συμφώνως πρὸς τὸ σχέδιον ὁ ἄμαχος πληθυσμός θὰ ἐχωρίζετο εἰς τρεῖς ομάδας, αἱ ὁποῖαι, προστατευόμεναι ὑπὸ τῆς φρουρᾶς, διηρημένης ἐπίσης εἰς τρία τμήματα, ὑπὸ τοὺς Ν. Μπότσαρην, Δ. Μακρῆν καὶ Κ. Τζαβέλλαν, θὰ κατηυθύνοντο

¹ Τῷ 1885 ἀναφέρεται ὡς «τὸ ἐρημοκκλήσιον τοῦ Ἁγίου Συμεῶνος». (Βλ. εἰς ἐφημ. «Βύρων» Μεσολογγίου, 19 Μαΐου 1885).

² Βλ. Κ. Κόνστα, Ὁ ἅγιος Συμεὼν τοῦ Μεσολογγίου. Ἐφημ. «Καθημερινή», 21 Ἰουνίου 1964, καὶ ἐν Μεγ. Ἑλλην. Ἐγκυκλ. (Πυρσοῦ), τόμ. ΚΒ', ἐν λ. Συμεῶνος ἁγίου Μονῆ.

³ Βλ. Ἀ. Καρκαβίτσα, Οἱ κλέφται τοῦ Ζυγοῦ. Ἐφημ. «Ἐφημερίς», 13 Ἰανουαρίου 1892. *Τάκη Λάππα*, Ἡ κλεφτουριά τοῦ Μεσολογγίου. Ρουμελιώτικη τέχνη, ἔτ. Ε' (1965), ἀρ. 49, σ. 3. Σημειωτέα σχετικῶς καὶ ἐπιστολὴ τοῦ ἡγουμένου κατὰ τῷ 1824 πρὸς τὸν Δημ. Μακρῆν, ἀρχηγὸν τοῦ Ζυγοῦ, δι' ἧς ἀγγέλλει τὴν ἀποστολὴν εἰς αὐτὸν ἐφοδίων. (Βλ. Ἐθν. Βιβλ. Ἑλλάδος, τμήμα χειρ. ἀγωνιστῶν 1821, Ἀρχεῖον Δ. Μακρῆ, ἀρ. 9536. Βλ. καὶ εἰς Κ. Κόνστα, ἔνθ' ἄν., Ἰ. Ντόβα, Οἱ Ντοβαῖοι..., Ἀθῆναι 1965, σ. 61). Ἡ μονὴ κατεστράφη κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Ἐπαναστάσεως, ὁ τελευταῖος δ' ἡγούμενος αὐτῆς πρὸ τῆς καταστροφῆς, ὁ Ἰωαννίκιος Ἀγγελέτοζ, ἐπεδόθη μετὰ τὴν ἀνάκτησίν της ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων (1829) εἰς ἀνασῦστασιν ταύτης. (Βλ. Γενικὰ Ἀρχ. Κράτους, Μοναστηριακά, Φ. 121 (1836), Μοναστηριακά σήμερικτα ἐπαρχ. Μεσολογγίου. Βλ. καὶ εἰς Κ. Κόνστα, ἔνθ' ἄν.).

⁴ Βλ. σχετικῶς εἰς ἐφημερ. «Γενικὴ Ἐφημερίς τῆς Ἑλλάδος», 26 καὶ 29 Μαΐου 1826. Βλ. καὶ Σπ. Τρικούπη, ἔνθ' ἄν., σ. 259. Κ. Δεληγιάννη, Ἀπομνημονεύματα, τόμ. Γ', Ἀθῆναι 1957, σ. 109. («Βιβλιοθήκη». Ἀπομνημ. ἀγωνιστῶν τοῦ 21, ἀρ. 18). Κατ' ἄλλην πληροφορίαν ἡ ἄφιξις τῆς ἀναμενομένης βοήθειας θὰ ἐσημειοῦτο διὰ πυρῶν ἐκ φρυγάνων ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἐπονομαζομένης «Ἁγίου Ἡλίας τοῦ Ντόβα». (Βλ. Ν. Μακρῆ, Ἱστορία τοῦ Μεσολογγίου, Ἀθῆναι 1957, σ. 66-67. («Βιβλιοθήκη». Ἀπομνημ. ἀγωνιστῶν τοῦ 21, ἀρ. 19)).

διά διαφορετικῆς ὁδοῦ πρὸς τὴν Μονὴν τοῦ ἁγίου Συμεῶνος¹, ὅπου, κατὰ τὰ συμφωνηθέντα μὲ τοὺς εἰς Δερβέκιστα ὄπλαρχηγούς, θὰ ἀνέμενε βοήθεια².

Ἡ ἐκτέλεσις τοῦ σχεδίου τούτου, ὡς γνωστόν, ἀπέτυχεν ἕνεκα προδοσίας αὐτοῦ εἰς τοὺς πολιορκητὰς Τούρκους καὶ τῆς ἐπακολουθησάσης συγχύσεως μεταξὺ τῶν ἐξερχομένων ἐκ τῆς ἐπιθέσεως κατ' αὐτῶν. Οἱ ἐξεληθόντες ἐπροχώρησαν εἰς ἓν σῶμα, εἰς ἀπόστασιν δ' ἡμισείας περιῖπου ὥρας ἀπὸ τοῦ Μεσολογγίου συγκρουσθέντες πρὸς ἐχθρικὸν ἱππικὸν ἐκ Μποχωρίου ἠνάγκασαν τοῦτο νὰ ὑποχωρήσῃ πρὸς τὸ χωρίον τοῦτο³. Ἐτέρα δμάς, ἐξ ἑκατὸν πενήκοντα ἀτόμων ἐκ τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς Κλεισόβης, κατευθυνομένη πρὸς ἅγιον Συμεῶνα⁴, συνεπλάκη πρὸς τὸ ἱππικὸν τοῦτο. Οἱ διασωθέντες ἐκ τῆς συγκρούσεως συνηνώθησαν μετὰ τῶν, ὡς ἄνω, ἐκ Μεσολογγίου ἐξεληθόντων⁵.

Ἄσσοι δμως ἐκ τούτων ἔφθασαν εἰς τὸν ἅγιον Συμεῶνα, συνήνησαν ἀντὶ τῆς ἀναμενομένης ἐκεῖ βοήθειας⁶ σῶμα Ἀλβανῶν ὑπὸ τὸν Μουσταμπεην. Ἐπηκολούθησε σύγκρουσις καθ' ἣν πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων ἐφρονεύθησαν, ἄλλοι ἠχμαλωτίσθησαν, μικρὸν δὲ μόνον μέρος αὐτῶν ἐπέτυχε νὰ σωθῆ⁷.

¹ Βλ. Σπ. Τρικούπη, ἔνθ' ἄν., σ. 260, Ν. Μακρῆ, ἔνθ' ἄν., σ. 67. Εἰς τὸ καταγραφὲν σχέδιον τῆς ἐξόδου τοῦ Ἐπισκόπου Ρωγῶν Ἰωσήφ καθωρίζετο : «... Ἡ' Ὁ τόπος (δηλ.) τὸ σημεῖον διευθύνσεώς μας, θέλει εἶναι ὁ ἅγιος Συμεός. Οἱ ὁδηγοὶ θέλουν προσέχει νὰ συγκεντρωθοῦμεν ἐκεῖ ὅλοι». (Βλ. Ν. Κασομούλη, Ἐνθυμήματα Στρατιωτικὰ τῆς Ἐπαναστάσεως τῶν Ἑλλήνων 1821-1833, τόμ. Β', Ἀθήναι 1940, σ. 259). Πρβλ. καὶ Ἰω. Κορδορούμπα, Ὁ θρῆνος καὶ ὄδυρμος τῆς ἐξόδου τοῦ Μεσολογγίου. Ποίημα στοιχουργιθὲν καὶ ἐκφωνηθὲν ὑπὸ — κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Βαῖων. Ἐν Μεσολογγίῳ τῇ 13 Ἀπριλίου 1880, σ. 3, στ. 51-52 :

*Τὸ σύνθημά μας ἦτανε
στὸν Ἀισμῶνὸν νὰ βγοῦμε.*

² Βλ. Ν. Κασομούλη, ἔνθ' ἄν., σ. 248-249, Κ. Δεληγιάννη, ἔνθ' ἄν., σ. 111

³ Βλ. εἰς «Γεν. Ἐφημ. Ἑλλάδος», 2 Ἰουνίου 1826.

⁴ Συμφώνως πρὸς τὸ σχέδιον τῆς ἐξόδου προσεβλέπετο ὅτι : «...Ζ' Τὸ σῶμα τῆς Κλεισόβης ὁδηγούμενον ὑπὸ τοὺς ὄπλαρχηγούς του νὰ ἐξέλθῃ μὲ τὰ πλοίαρια εἰς μίαν τῆς νυκτὸς σιγανὰ καὶ ἅμα φθάσῃ εἰς τὴν ξηρὰν νὰ σταθῇ ἕως τὴν 2 ὥρα ὅπου θὰ γίνῃ τὸ κίνημα ἀπὸ ἐδῶ, καὶ τότε νὰ κινηθῇ καὶ αὐτό». (Βλ. Ν. Κασομούλη, ἔνθ' ἄν., σ. 259).

⁵ Βλ. «Γεν. Ἐφημ. Ἑλλάδος», ἔνθ' ἄν., Κ. Δεληγιάννη, ἔνθ' ἄν.

⁶ Τὴν κρίσιμον ἡμέραν ταύτην ὁ Καραϊσκάκης, ἀρχηγὸς τοῦ στρατοπέδου τῆς Δερβέκιστας, εἶχε ἀσθενήσει, οὕτω δὲ δὲν ἠδυνήθη νὰ προσφέρῃ βοήθειαν. (Βλ. Κ. Παπαρηγοπούλου, Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, ἔκδ. Στ', τόμ. 6ος, ἐν Ἀθήναις 1932, σ. 171).

⁷ Βλ. «Γεν. Ἐφημ. Ἑλλάδος», ἔνθ' ἄν., Σπ. Τρικούπη, ἔνθ' ἄν., σ. 261-262.

Τὰ γεγονότα ταῦτα παρὰ τὸν ἅγιον Συμεῶνα ἀναφέρονται ἐπίσης εἰς τὸ κατωτέρω δημῶδες στιχούργημα.

52. Ὅσ' πῆραν τὸ βουνὸ-βουνό, τὸν Ἅγιο Συμεῶνα,
εὐρῆκαν τὸν Μουστάμπεη, τῆ ράχη εἶχε πιασμένη.
Μιά μπαταριά τοὺς ἔδωσε, τοὺς κόβει μέσ' στὴ μέση.
55. Τότ' ὁ Μακρῆς τοὺς φώναξε, τότ' ὁ Μακρῆς τοὺς λέει:
«Παιδιά μου, Ρουμελιῶτες μου, κ' ἔσεῖς παιδιά δικά μου,
τραβᾶτε τὰ λαμπρὰ σπαθιά, νὰ μὴ μᾶς πάρ' ἡ μέρα».
Καὶ τὰ σπαθιά τραβήξανε, πετᾶνε τὰ ντουφέκια,
σὰν τὰ λιοντάρια ρίχτηκαν καὶ σὰν ἀετοὶ περάσαν.
60. Τότε ὁ Μουστάμπεης φώναξε: «Κονιάροι κι Ἀρβανίτες»
κάμετε τόπο νὰ διαβοῦν, γιὰτ' εἶναι πεινασμένοι,
δὲ συλλογιῶνται θάνατο, κούρασμα δὲν φοβοῦνται¹.

Ὁ ὑπὸ ἐξέτασιν μὲ λαϊκὸν χαρακτῆρα ἑορτασμός, ἀνεξάρτητος τοῦ θεοπιθέντος ἐπισήμου κατ' ἔτος τὴν Κυριακὴν τῶν Βαΐων, ἐπέτειον τῆς ἐξόδου², φέρεται τελούμενος ἤδη ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς περιοχῆς ταύτης³.

Εἰς σχετικὸν ἔγγραφο τοῦ 1830 (25 Μαΐου) ἀναφέρεται ἡ ἐν λόγῳ πανηγυρις ὡς καθιερωμένη⁴, περὶ τῆς συνεχίσεως δὲ αὐτῆς καὶ εἰς τοὺς μετέπειτα,

¹ Βλ. Κ. Ἀ. Στασινοπούλου, *Οἱ Μεσολογγίται...*, Ἀθῆναι 1926, σ. 105-106.

² Διὰ τοῦ Α.Ν. 645/37, ἀρθρ. 2ον (ΦΕΚ 153 / 26-4-1937, τευχ. Α'): «Ἡ Κυριακὴ τῶν Βαΐων ἐκάστου ἔτους, ἐπέτειος τῆς ἠρωϊκῆς ἐξόδου τῆς Φρουρᾶς τοῦ Μεσολογγίου, ὀρίζεται ἡμέρα ἐθνικοῦ ἑορτασμοῦ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ».

³ Ἡ ἀνάκτησις τοῦ Μεσολογγίου ἐγένετο, ὡς γνωστόν, διὰ συνθήκης ὑπογραφείσης τὴν 2 Μαΐου 1829. (Βλ. Σπ. Τρικούπη, *ἔνθ' ἄν.*, τόμ. Δ', σ. 259-260).

⁴ *Ἀρ. 850.

Ἑλληνικὴ Πολιτεία.

Ὁ Π. Διοικητὴς Μεσολογγίου, Ζυγοῦ κτλ.

Πρὸς τὸν Γενναίωτατον χιλιάρχον Κ.Δ. Μακρύν.

Προσκαλῆσθε νὰ διωρίσετε ἄνευ παραμικρᾶς ἀναβολῆς τεσσάρους ἢ πέντε στρατιώτας ἐκ τῆς πολιταρχίας τῆς πόλεως ταύτης... νὰ μεταβῶσιν εἰς τὸν ἅγιον Συμεῶν ὅπου γίνεται πανηγυρις... (Βλ. Ἐθν. Βιβλ. Ἑλλάδος, Ἀρχ. Ἀγωνιστῶν (Δ. Μακρῆ), ἀρ. 9660, Κ. Κόνστα, Ὁ Ἅγιος Συμεῶν, ἔνθ' ἄν.).

ἕως σήμερον χρόνους ὑπάρχουν μαρτυρίαι, πλὴν τῆς προφορικῆς παραδόσεως, ἀρκεταὶ ἔκ γραπτῶν πηγῶν¹.

Ὑπὸ τὴν σημερινὴν μορφήν τῆς ἐν λόγῳ πανηγύρεως συνεχίζεται ἡ παλαιότερα παράδοσις αὐτῆς μὲ ὀρισμένας μεταβολὰς καὶ προσθήκας ἐξ ἀστικῆς ἐπιδράσεως, ὡς ἡ ἐπιμνημόσυνος δέησις εἰς τὸ ἥρωϊον τῆς πόλεως², πρὸ τῆς μεταβάσεως εἰς τὴν μονήν, εἶτα δὲ καὶ εἰς τὸ παρ' αὐτὴν μνημεῖον, τὸν Μεγάλον Σταυρόν³.

Ἡ μετάβασις εἰς Κλείσοβαν ἐλάμβανε χώραν παλαιότερον κατὰ τὸν πρὸ μεσημβρίας χρόνον τῆς Τρίτης καὶ οὐχὶ κατὰ τὸ ἀπόγευμα⁴.

¹ Βλ. εἰς ἐφημ. : «Ἑλληνικά Χρονικά» Μεσολογγίου, 6 Ἰουνίου 1859, ἔνθα χαρακτηρίζεται ἡ ἑορτὴ ὡς «ἀρχαία συνήθεια». «Ἐφημερίς» Ἀθηνῶν, 20 Μαΐου 1879, ἔνθα ἀναφέρεται ματαιώσις τοῦ ἑορτασμοῦ ἔκ τοῦ θανάτου τοῦ Ἑπαμ. Δεληγιώργη. «Δυτικὴ Ἑλλάς» Μεσολογγίου, 12 Ἰουνίου 1883. «Βύρων» Μεσολογγίου, 19 Μαΐου 1885. «Τὸ Ἄστυ» Ἀθηνῶν, 12 Ἰουνίου 1891. «Νεολόγος» Πατρῶν, 30 Μαΐου 1911. Αὐτόθι, 31 Μαΐου 1911, ἔνθα ἡ πανήγυρις χαρακτηρίζεται ὡς «μοναδικὴ εἰς τὴν Ἑλλάδα». «Στερεὰ Ἑλλάς» Μεσολογγίου, 31 Μαΐου 1930. «Αἰτωλική» Μεσολογγίου, 28 Ἰουνίου 1964. Πρβλ. καὶ τοὺς στίχους τοῦ *Κωστῆ Παλαμᾶ* :

.....
 Στὸ πανηγύρι τ' ἄη Συμοῦ, φαρὰς γιὰ τὸ καμάκι,
 τὸν δρόμο δὲν τὸν ἔμαθα ποὺ πάει πρὸς τὸ βουνό.

(*Κ. Παλαμᾶ*, Οἱ καημοὶ τῆς λιμνοθάλασσης..., ἔκδ. Β', Ἐν Ἀθήναις 1925, σ. 26, Τὸ πανηγύρι τοῦ φαρᾶ, στ. 3-4. Περὶ τῆς ἐπιδράσεως τῆς πανηγύρεως ἐπὶ τῆς λογίας παραδόσεως βλ. εἰς *Κ. Κώνστα*, Ὁ τραγουδημένος Ἄη-Συμιός... Ἐφημ. «Βραδυνή», 29 Μαΐου 1961). Πρβλ. καί :

Ἐσεῖς, λεβέντες, ξεσηκωθῆτε ἀπ' τὰ χωριά,
 νὰ πᾶτε ἀπάνου στὸ Ζυγὸ, ἐκεῖ ψηλὰ στὸν Ἄη-Συμιό,
 παίζον ζουρνάδες, γλεντοῦν παιδιὰ.

(Βλ. *Κ.Ε.Ε.Λ.*, χειρ. ἀρ. 2381, σ. 11, συλλ. Σπ. Περιστέρη, Γουριά Μεσολογγίου 1961).

² Αὕτη τελεῖται ἀπὸ τοῦ ἔτους 1926. (Βλ. *Κ.Ε.Ε.Λ.*, χειρ. ἀρ. 2889, ἔνθ' ἄν., σ. 8). Παλαιότερον ἡ μετάβασις εἰς τὸ ἥρωϊον ἐγένετο μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἐξ Ἀγίου Συμεῶνος, ἧτοι τὸ ἐσπέρας τῆς Δευτέρας, (Βλ. «Ἑλληνικά Χρονικά», ἔνθ' ἄν., «Τὸ Ἄστυ», ἔνθ' ἄν.).

³ Τὸ ἥρωϊον ἀνηγέρθη τῷ 1937. (Βλ. *Κ.Ε.Ε.Λ.*, χειρ. ἀρ. 2889, ἔνθ' ἄν., σ. 9 καὶ *Χρ. Ἐναγγελάτου*, Ἡ νοτιοδυτικὴ Αἰτωλία. Ρουμελιώτικο Ἡμερολόγιο 1966, σ. 67).

⁴ Βλ. *Κ.Ε.Ε.Λ.*, χειρ. ἀρ. 2889, ἔνθ' ἄν., σ. 19, «Ἑλληνικά Χρονικά», ἔνθ' ἄν. Σημειούμεν ὅτι ἡ λαϊκὴ πανήγυρις τῆς Ἁγίας Τριάδος, εἰς Κλείσοβαν, τελεῖται τὴν Τρίτην ἀντὶ τῆς Δευτέρας. Ἀντίστοιχον ἔθος ἀναφέρομεν ἔκ τοῦ χωρίου Ν. Σούλι (πρ. Σουμπάσκιοῦ) Σεργῶν ἔνθα τὴν ἐπαύριον τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγ. Γεωργίου λαμβάνει χώραν ἡ λαϊκὴ τελετὴ. (Βλ. *Γαβριὴλ Κουντιάδου*, Λεύκωμα τοῦ Σουμπάσκιοῦ... Ἐν Θεσσαλονίκῃ 1925, σ. 29 καὶ *Κ.Ε.Ε.Λ.*,

Ὁ χορὸς τοῦ πεθαμένου παραδίδεται ὅτι εἰσήχθη μεταγενεστέρως εἰς τὴν πανηγυριν¹.

Περὶ τῆς τελέσεως τῆς πανηγύρεως ταύτης τὴν Πεντηκοστὴν, ἡμέραν μὴ ἔχουσαν προφανῶς σχέσιν πρὸς τὴν ἑορτὴν τῆς Μονῆς, ἣτις ἄγεται τὴν 3ην Φεβρουαρίου, οὔτε πρὸς τὴν ἔξοδον τῆς φρουρᾶς τοῦ Μεσολογγίου ἢ ὁποία ἐγένετο τὴν 10/11 Ἀπριλίου 1826, ὑπάρχει εἰς τὸν λαὸν σχετικὴ αἰτιολογικὴ παράδοσις καθ' ἣν τὸ πανηγύρι τοῦτο συνεχίζεται ἐκ τῶν χρόνων τῆς τουρκοκρατίας. Λέγεται ὅτι οἱ κλέφτες τοῦ Ζυγοῦ συνεκεντρῶνοντο ἐνταῦθα τὴν Πεντηκοστὴν ὅπου καὶ ἐκκλησιάζοντο, προσκαλουμένου ἱερέως ἐκ Μεσολογγίου, εἶτα δὲ διεσκέδαζον μετὰ τῶν συρρεόντων ἐκ τῶν πέριξ χωρίων². Ἡ παράδοσις αὕτη συμφωνεῖ καὶ πρὸς τὴν ἀνωτέρω παραλλαγὴν τοῦ ἔσματος τῆς συνάξεως τῶν κλεφτῶν:

«στὸν ᾠ Συμιὸ στὸν πλάτανο καὶ στὴν κρύα βρυσούλα»³,

τὸ ὁποῖον ἔσμα, ὡς κλέφτικο, εἶναι εὐρύτερον διαδεδομένον, μὲ συνάντησιν τῶν κλεφτῶν «στὸν ᾠ Διᾶ, στὸν πλάτανου...»⁴.

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς περιοχῆς τοῦ Μεσολογγίου ἢ ἐκ παραδόσεως πανηγυρις συνεχίσθη ὑπὸ τὴν νέαν αὐτῆς μορφήν, συνδυασθεῖσα ἀργότερον καὶ πρὸς τὰ ἱστορικὰ γεγονότα τὰ λαβόντα χώραν ἐνταῦθα, ὡς καὶ πρὸς τὰς τελετὰς πρὸς τιμὴν τῶν κατὰ τὴν ἔξοδον φονευθέντων, ἢ ὅλη δὲ πορεία τῶν ἀρματωμένων πρὸς τὸν Ἄγ. Συμεῶνα ἐνθυμίζει τὴν φάλαγγα τῶν πολιορκημένων εἰς Μεσολόγγιον, οἱ ὁποῖοι ἐπιχείρησαν τὴν ἔξοδον⁵.

χειρ. ἀρ. 2762, σ. 29 (σουλ. Γ. Ν. Αἰκατερινίδου, Ν. Σούλι Σερρῶν, 1965). Πρβλ. καὶ τὸ εἰς περιοχὰς τοῦ νομοῦ Σερρῶν εὐρύτατα διαδεδομένον ἔθιμον τῆς τελέσεως τοῦ «ποδαρικοῦ» οὐχὶ κατὰ τὴν Πρωτοχρονιάν ἀλλὰ τὴν 2αν Ἰανουαρίου. (βλ. Κ.Ε.Ε.Λ., χειρ. ἀρ. 2761, σ. 322, 324 (σουλ. Γ. Ν. Αἰκατερινίδου, νομὸς Σερρῶν 1963), ἀρ. 2779, σ. 15 (σουλ. Γ. Ν. Αἰκατερινίδου, Ἀηδονοχώρι Σερρῶν 1963) κ.ά.).

¹ βλ. Κ.Ε.Ε.Λ., χειρ. ἀρ. 2889, ἐνθ' ἄν., σ. 20-24.

² βλ. :Π. Ἀβραάμη, ἐνθ' ἄν. καὶ Θ. Μακροπούλου, Τὸ πανηγύρι τ' ᾠ Συμιοῦ. Ἀρχεῖα Ἐταιρείας Αἰτῶν Σπουδῶν, τόμ. Α' (1958), σ. 207, Κ. Κώνστα, Ὁ τραγουδημένος ᾠ-Συμιός, ἐνθ' ἄν. Πρβλ. καὶ Κ.Ε.Ε.Λ., χειρ. ἀρ. 2889, ἐνθ' ἄν., σ. 22.

³ Πρβλ. καὶ τοὺς στίχους τοῦ Κ. Παλαμᾶ:

Στὸν ᾠ Συμιὸ στὸν πλάτανο, στὸ κρύο τὸ πηγαδάκι
ποὺ πάνε τὰ κλεφτόπουλα καὶ πίνουνε νερό.

.....
(Οἱ καημοὶ τῆς Λιμνοθάλασσης, ἐνθ' ἄν., στ. 1-2).

⁴ βλ. Ἑλληνικὰ Δημοτικὰ Τραγούδια (Ἑκλογὴ), τόμ. Α', Ἐν Ἀθῆναις 1962, σ. 275. (Δημοσ. Λαογρ. Ἀρχεῖου, ἀρ. 7).

⁵ βλ. καὶ Κ. Κώνστα, Ὁ ᾠ Συμιός τοῦ Μεσολογγίου, ἐφημ. «Καθημερινή» 4 Ἰουνίου 1961, Θ. Μακροπούλου, Τὸ Μεσολόγγι καὶ ὁ Κωστής Παλαμᾶς, Ἀθῆναι 1959, σ. 18.

Τοσαύτη δ' ὑπῆρξεν ἡ ἐπιβολὴ εἰς τὴν λαϊκὴν ψυχὴν τοῦ ἐν λόγῳ πανηγυριοῦ τ' Ἁγ. Συμιοῦ, ὥστε κατ' ἀναλογίαν πρὸς αὐτὸ καθιερώθησαν ὅμοια λαϊκὰ ἐπίσης πανηγύρια εἰς Αἰτωλικὸν κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Ἁγίας Ἀγάθης τὴν 23ην Αὐγούστου¹, εἰς Νεοχώριον τὴν ἡμέραν τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς (26 Ἰουλίου)² καὶ εἰς Γουριὰν κατὰ τὸ Πάσχα³.

RÉSUMÉ

La fête populaire au couvent de St. Syméon, près de Messolongui, pendant la Pentecôte

par Georges N. Aicaterinides

L'auteur examine la fête populaire au couvent de St. Syméon qui est célébrée à la Pentecôte, durant trois jours.

Le principal caractéristique de cette fête est constitué par des hommes armés «les armatomenoi», qui sont vêtus avec les costumes traditionnels des guerriers de cette région, qui combattaient les turcs avant l'insurrection de 1821 (photo no 1).

Le matin du Dimanche de la Pentecôte, ces «armatomenoi» forment des groupes (photo no 2 et 3) et dans l'après midi, dans cet ordre, suivis et par d' autre participants, dont certains sont à cheval (photo no 4) vont accompagnés par des instruments populaires (des zournas et des petits daws) au couvent de St. Syméon, qui se trouve à six kilomètres environs au nord de la ville de Messolongui, aux pieds de la montagne Zyghos (photo no 5).

Au couvent, après la benédiction et les prières, les participants, avec en tête les «armatomenoi», s'adonnent à un festin avec des danses et des

¹ Βλ. Ν. Σπυροπούλου, Τὸ πανηγύρι τῆς Ἁγίας Ἀγάθης. Ἐργεῖα Ἐταιρείας Αἰτ/κῶν Σπουδῶν, τόμ. Α' (1958), σ. 208-218.

² Βλ. Ἁγ. Σπυροπούλου ἐν Αἰτωλοακαρνανικῇ καὶ Εὐρυτανικῇ Ἐγκυκλ., τόμ. Α', ἐν λ. Ἁγ. Παρασκευῆς πανηγύρι.

³ Κατὰ προφορικὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ φιλολόγου κ. Κ. Κώστα ἡ πανήγυρις καθιερώθη ὑπὸ τοῦ πατρός του Σπυρίδωνος, ὁ ὁποῖος πολλάκις εἶχε μετάσχει εἰς τὴν πανήγυριν τῆς Ἁγίας Ἀγάθης, ἐτελεῖτο δὲ κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 1920-1930, ἀπὸ τοῦ ἀπογεύματος τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα ἕως τῆς Τρίτης τῆς Διακαινησίμου μετὰ βασιλεῖς ἀρματομένων πανηγυριστῶν εἰς τὴν παρακειμένην εἰς Γουριὰν μονὴν τῶν Ταξιαρχῶν.

chansons populaires et cela jusqu'à l'après midi du Lundi, après quoi tout le monde rentre à Messolongui, où la fête continue.

Ces festivités se terminent l'après midi du Mardi à la petite île avoisinante de Klissova, où se rendent tous. Là on commémore ceux qui sont morts en défendant l'île contre les turcs au mois de mars 1826.

Sous cette forme urbaine actuelle, ces festivités continuent une ancienne tradition qui provienne du temps de la domination turque avant la guerre de l'Indépendance en 1821.

Alors, le jour de la Pentecôte les «Klephtes» de la région du mont «Zyghos» se réunissaient au couvent de St. Syméon, qui leur servait de refuge et après avoir entendu la messe festoyaient avec des danses et des chants.

Après la libération en 1830 cette tradition a continué à être célébrée sous sa nouvelle forme, en y incorporant et des faits historiques qui ont eu lieu durant le second siège de Messolongui par les turcs et notamment l'exode de la garde de la ville la nuit du 10 à 11 avril 1826. Comme point de rencontre, entre les défenseurs de Messolongui et les soldats grecs qui venaient de dehors à leur secours, on avait fixé et le couvent en question de St. Syméon.